

Amb els cabells ondulats onejant, el famós turista va navegar per la costa holandesa. Una balena de 100 braços de llarg havia estat arrossegada fins a la platja, tal com anotava, emocionat, al seu diari. Estava decidit a dibuixar el monstre.

Però quan el vaixell va arribar a la platja en qüestió, el 10 de desembre de 1520, la marea ja se l'havia endut.

No obstant, es creu que aquella data va ser un punt decisiu en la vida d'Albrecht Dürer. Ben aviat després del viatge, el van assolar la febre i els desmaï. En un esbós s'assenyala el braç: "És aquí on em fa mal". Va continuar així durant anys. Quan va morir estava "sec com un feix de palla", segons un contemporani de l'artista.

Fins ara, els investigadors estaven convençuts que el que havia patit el pintor més gran d'Alemanya era malària. Segons la teoria, havia contret el paràsit mortal als marjals del nord.

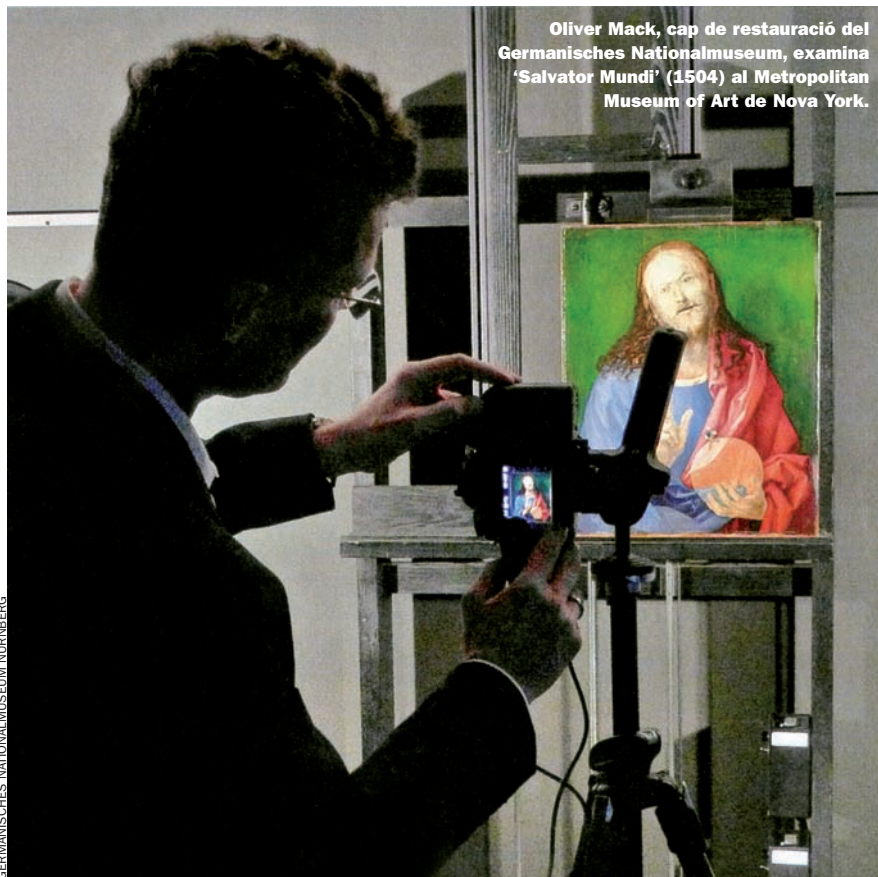
Però és certa aquesta teoria? Hanns Seitz, microbiòleg de la Universitat Renana Friedrich Wilhelm de Bonn ha dirigit una anàlisi inicial de totes les notes històriques sobre els dolors i els símptomes de l'artista. Ha conclòs que el diagnòstic anterior era clarament erroni. Durant l'hivern, el risc de transmissió a partir de mosquits infectats era pràcticament inexistent. Fins i tot aleshores.

Però això comporta aquesta altra pregunta: què patia realment Dürer? Què l'havia afeblit? Potser l'assotava la sífilis que tant temia?

Assolir la perfecció. I, encara més important, quina mena d'home era aquest geni, que va dur el Renaixement enllà dels Alps i que feia servir un pinzell de pèl de conill d'índies per als millors traços? Aquest home de Nuremberg, al sud d'Alemanya, s'erigeix com un tità a l'alba d'una nova època. Va emergir de la foscor de l'edat mitjana com un déu dels colors.

Dürer s'esforçava per reproduir cada detall, des dels bigotis d'una llebre fins al pistil d'una flor silvestre. Per a assolir la perfecció, va estudiar obsessivament l'anatomia i la natura. Ningú no podria haver pintat millor els porus de la pell o la brillantor d'un sol cabell.

Però com treballava el mestre? Per a descobrir aquest secret, el Germanisc-

Oliver Mack, cap de restauració del Germanisches Nationalmuseum, examina 'Salvator Mundi' (1504) al Metropolitan Museum of Art de Nova York.

GERMANISCHES NATIONALMUSEUM NÜRNBERG

Noves dades sobre la vida i l'obra d'Albrecht Dürer

Nous detalls sobre la misteriosa vida del pintor renaixentista Albrecht Dürer surten a la llum als cinc-cents anys de la seva mort. Els investigadors han descobert fins i tot fets de la seva vida sexual. Dürer és actualitat a casa nostra. CaixaForum Girona exhibeix gravats seus en una exposició col·lectiva oberta fins el 5 d'agost.

hes Nationalmuseum de Nuremberg ha engegat un projecte emocionant. Abans d'una exposició sobre els primers treballs de Dürer (la més gran que mai s'hagi fet, s'hi exposen més de 200 olis i dibuixos), es van passar raigs X a més de 20 pintures a l'oli i es van examinar amb espectroscòpia infraroja. Els rajos van penetrar les capes de pintura per

a proporcionar una visió directa del llenç.

Enfrontar-se al cavallet. Durant tres anys, l'equip va visitar des del museu del Prado fins a museus no tan acostats como ara els de Nova York i Washington. A Florència, els investigadors fins i tot van poder separar

l'Adoració dels Mags (oli valorat en 100 milions d'euros) del marc. L'examen va revelar alguns esbossos preliminars, amb punts de compàs, i gossos i edificis coberts posteriorment amb pintura. L'artista va fer esbossos totals, en carbonet o en tinta, d'alguns dels seus treballs.

Els raigs X mostren per primera vegada com s'enfrontava al cavallet aquest home, com planejava, comprovava i descartava idees. De vegades escampava ràpidament pintura espessa al llenç i la treballava amb la punta del mànec del pinzell. D'altres, pintava amb el polze o el puny.

Quan pintava *Salvator Mundi*, l'any 1504, va lluitar i es va esforçar fins al límit. L'oli retrata Jesucrist amb una esfera de vidre a la mà. Ara, un examen amb infrarojos ha revelat l'extraordinària idea de què originalment el mestre havia anat a l'encalç.

Tant el marc com els barrots d'una finestra s'havien de reflectir al cantó esquerre de l'esfera, i de nou reflectir-se a l'altre costat de la bola, i doncs, també hi havia d'haver un reflex pàl·lid damunt la roba del Messies. El

pintor fins i tot volia considerar la refracció del vidre i els plecs de la roba.

Però hi va fracassar. Mai no va acabar *Salvator Mundi*.

Superar-se a si mateix. "Dürer diferenciava entre l'art barat fet de pressa, els treballs de bona qualitat i els que li servien de suport per a tot el seu cúmul d'habilitats", explica el curador de l'exposició, Thomas Eser, mentre resumeix els resultats de l'examen realitzat amb alta tecnologia.

Quan es tractava de les obres més selectes, la seva ment creativa no pensava en despeses. A la paleta, hi posava blau ultramarí fet de lapislàtzuli i a la vora carmesí fet de cotxinilla de Polònia. Feia servir pa d'or i pigments violeta fets amb fusta de Brasil.

L'any 1500 es va superar a si mateix. Al cap de més de sis mesos de feina, havia creat un autoretrat en què lluia un abric amb coll de pell i tota la cabellera rinxolada. Hi havia pintat amb tot detall centenars de pèls de la barba. La pintura era tan real que es diu que fins i tot el seu gos li bordava.

Per què esforçar-se tant? A l'estudi d'aquest artista excepcional es van crear autoretrats de la més gran qualitat. Mai no se'n va vendre cap.

Els investigadors del Germanisches Nationalmuseum han ofert una resposta al trencaclosques: el jove i prometedor cap del taller necessitava mostres del seu treball per a atreure clients. Volia enlluernar-los i seduir-los amb el seu talent. Més tard, va arribar a odiar els seus "treballs complexos", tal com els anomenava. Li van portar la fama, però pocs guanys.

Amb el que realment va guanyar diners, però, va ser amb els gravats en planxes de coure i en fusta. Les imatges titulades *Apocalipsis cum Figuris* de l'any 1498 eren tan atrevides i originals que els cristians feien cua per comprar-les.

Sorprenentment modern. Aquest artista amb tant de talent rebia els sobrenoms de "geni" i "mestre de mons". Al segle XIX el van idealitzar com un artesà alemany devot de barba llarga.

Una autèntica ximpleria: Dürer era sorprenentment modern. Ja havia co-

JÖRG E. ANDERS / KUPFERSTICHKABINET / BPK

Moli d'aigua a la muntanya, aquarel·la de 1494.

mençat a pintar a l'aire lliure i signava els treballs amb un monograma (l'inici del copyright). Disposava d'agents que venien els seus gravats de fusta, reproduïts en premses, a clients de tan lluny com ara Espanya i Anglaterra. Fins i tot en vida va ser molt conegut (la primera estrella internacional del món de l'art).

L'artista semblava sorprenentment a prop del present en molts altres sentits, també. Abans mai ningú no s'havia fet un tribut tan gran a si mateix, i ningú no havia trencat tants tabús. El 1493, va dibuixar una prostituta despullada, el primer nu al nord dels Alps. El 1517 s'arrisca amb una representació detallada d'un escrot, un acte pioner a occident.

Alguns dels dibuixos de Dürer eren tan provocatius que s'havien amagat i mantingut en secret durant anys. Un exemple és el dibuix *Jove amb botxi*, que mostra un botxi armat amb una espasa acariciant un jove mig nu, que voluptuosament hi accedeix. D'altres esbossos també mostren cossos masculins despulats.

Quin desig movia aquest home? Recentment, Matthias Mende, el degà de la recerca sobre Dürer va abordar el tema tabú i reconeixia en el treball del "més alemany de tots els artistes alemanys" —com els nazis l'anomenaven—

un "soroll de fons sexual" que tendia cap a la "sodomia".

Uns inicis austers. Al contrari del que molts pensin, no era gaire cosmopolita. És cert, el British Museum n'ha parlat com a "verdaderament internacional", es diu que de jove va viatjar a Holanda i Flandes, i que va visitar la Itàlia del Quattrocento.

Però en realitat, aquestes especulacions són dubtoses. Estudis recents mostren que Dürer no es va atrevir a viatjar, si més no de bon principi. En comptes d'això, vagava per les tavernes i les parades de salsitxes de la seva regió natal.

El fet de viatjar poc, no obstant, no comporta necessàriament una mentalitat provinciana. Nuremberg era la segona ciutat més gran del Sacre Imperi Romano-Germànic. 45.000 persones vivien dins les muralles de la ciutat. El barri que envoltava el taller de Dürer al Burgstrasse, era seu de metges, historiadors, fabricants de globus terraquís i mercaders que comerciaven amb l'estranger.

El vailet va créixer en aquest entorn. Al principi, va ser aprenent del seu pare, orfebre. El primer autoretrat se'l va fer a 13 anys i, orgullosament, hi va escriure

al marge: "Vaig fer servir un mirall per a pintar aquest retrat de mi mateix".

En aquella època, als mercaders rics els agradava d'encarregar retrats. El culte a l'ego burgès tot just començava. Dürer volia participar en aquesta moda. Va començar el 1490, i com a prova va pintar els seus pares.

El recent examen amb infrarojos ha revelat com de curós devia ser amb els materials, el jove aprenent. Per al retrat de la seva mare, va fer servir un tros gastat de roba de lli. "Sembla una tovallola antiga" diu Oliver Mack, que fa de restaurador. Als investigadors els encantaria obtenir més dades d'aquests inicis austers, però les fonts d'informació són escasses.

Comença un nou viatge. Sí que és clar, però, que Dürer començà a vagarjar als 18 anys i els seus viatges el van portar fins a Basilea i l'Alsàcia.

Xiulant una tonada alegre, amb un sac i un bastó: així és com el moviment romàntic s'imaginava el Dürer adolescent. En realitat, freqüentava bordells. Un autoretrat d'aquella època el mostrava amb aspecte abatut i emocionalment angoixat, igual que Van Gogh.

Finalment, el rodamón va tornar a casa. El seu pare li havia concertat matrimoni amb la filla d'un patrici. Es van casar el 7 de juliol de 1494. Però, ja al cap de poc, el novençà començava un nou viatge.

Què havia passat? Fins ara, els historiadors de l'art havien explicat la marxa precipitada així: Dürer va viatjar fins a Itàlia per a submergir-se en el món del Renaixement, tal com feren Johann Wolfgang von Goethe i l'arqueòleg Johann Joachim Winckelmann. La destinació de l'artista era, suposadament, Venècia.

Una interpretació totalment diferent. Sembla, però, que aquesta teoria no és certa. Sí, és veritat, la ciutat dels canals vivia la màxima esplendor. L'aroma de les espècies índies s'enlairava des del port. L'antiguitat pagana hi gaudia d'una renaixença, però a Venècia, a més, hi oferien els seus serveis 11.000 prostitutes.

No obstant, el jove alemany sembla que va vacil·lar a l'hora de creuar els Alps. Si més no, això pensen els organitzadors de l'exposició. La seva interpretació és totalment diferent.

Hi ha proves històriques que demostren que a Nuremberg hi va haver un brot de pesta l'agost de 1494. A final d'any s'havien enterrat 9.780 víctimes en fosses comunes. El pintor va fugir d'aquest assot. No hi ha cap senyal que tingués ganes de visitar climes meridionals. De tota manera, no va arribar lluny. Un treball ben datat indica que l'artista, primer de tot, es va dirigir a Innsbruck, on va fer un esbós de la residència de l'emperador. Després va creuar el pas del Brenner. S'han conservat una dotzena d'aquarel·les del viatge.

Però aleshores, la seva resolució de continuar cap al sud, va semblar que s'afeblia.

Gràcies a comparacions meticuloses, els investigadors han estat capaços d'enllaçar tot l'itinerari de Dürer. Va visitar cinc punts: Trento, Klausen, els castells d'Arco i de Segonzano i Eisacktal. Es movia entre les fronteres del sud de la Germània i d'Itàlia.

Eser, el curador, no en té cap dubte; manté que Dürer, a tot estirar, era "un home que s'acostava cautelosament a la frontera" durant el seu viatge. "Conduït per les seves propies limitacions", volia oferir la imatge que era un home molt viatjat, sosté Eser. Astutament, a les seves aquarel·les els va posar títols com ara *Castell italià* i *Post fronterer venecià*, així falsificava el seu viatge per un país on gairebé no havia deixat petja.

No va ser fins onze anys més tard que el pintor va arribar fins al Mediterrani. Aquesta vegada, com a superestrella famosa. Durant el primer intent, però, va semblar que no tenia prou coratge per a viatjar fins a Venècia.

La bona vida a Nuremberg. Aquest fet, no obstant, voldria dir que la consecució creativa de Dürer va ser més important del que es crea al principi. Tanmateix, no estava limitat a la seva pròpia imaginació: "En aquella època, per a conèixer el Renaixement ja no calia viatjar a Itàlia", explica Eser. "Les obres dels mestres del Renaixement es podien comprar com a còpies a Nuremberg."

En aquella època, la ciutat posseïa la tecnologia més avançada, amb una indústria editorial i d'impremta excepcional. A la vora del taller de Dürer brunzien les imprentes més modernes del continent.

Però, a Nuremberg, també s'hi podia gaudir la *dolce vita*, amb tots els seus banys, bordells i cases de joc.

El millor amic de l'artista, el patrici Willibald Pirckheimer, que s'havia partit el nas durant un torneig d'esgrima, posseïa una biblioteca plena de literatura proçaç de l'antiguitat.

Aquest home benestant era conegut per la seva moral dissoluta. Quan la seva dona va morir jove, es va quedar solter i va dedicar l'atenció a les belles arts. Per a esbargir-se, visitava bordells.

Les disbauxes a què es lliuraven els dos amics, a qui els agradava remullar la gola a la "taverna de cavallers" local, estan ben documentades. El matrimoni Dürer no va tenir descendència. Anomenava la seva dona "corb vell" i va prohibir al seu amic que dormís amb ella –llevat que, tal com deia, ella "es morís" en el procés.

Un ambient estimulant. Mentrestant, en cartes privades, parlava amb

gran entusiasme dels bells soldats. Tenia una estima especial per un dels seus aprenents. Hi havia gent que es burlava del seu caprici d'arriassar-se els cabells i deixar-se'ls llargs.

Què vol dir tot això? A 30 anys, el pintor va presentar obertament el seu cos nu, "la carn del sexe", com indica l'historiador Norbert Wolf. També en aquella època va visitar els banys masculins de Nuremberg i va immortalitzar sis homes escassament vestits. Va dibuixar provocativament una aixeta davant del baix ventre d'un dels homes.

"Oh, segle! Quina joia ser viu." Amb aquestes paraules, el poeta Ulrich von Hutten donava la benvinguda al nou segle l'any 1500. Segons sembla, Dürer també va percebre aquest ambient sobreescalfat i estimulant.

És molt possible que, pel que fa al tema del sexe, el pintor "provés diverses coses per a veure com les practicaven els romans i els grecs de l'antiguitat", explica Mende, el degà de la investigació sobre Dürer.

El debat l'atua un retrat apressat de Pirckheimer. Al marge del dibuix, s'hi pot llegir aquesta frase en grec: "Amb la cigala al teu cul". Durant molt de temps, els investigadors van suposar que aquesta frase barroera l'havia afegit un vándal anònim. Però aquest no és el cas. Una anàlisi clínica ha revelat que el dibuix i la inscripció s'havien fet amb el mateix llapis.

El llapis d'Albrecht Dürer.

Matthias Schulz

© *Der Spiegel*

Traducció de Paula Arnas Antolín

NOVETATS 314
Edicions Tres i Quatre
València

Essència de guaiaba
Jordi Ortiz

Les ratlles de la vida
Raquel Ricart Leal

Els neons de Sodoma
Xavier Aliaga

JORIK LLAVINA
Vetlla

Poesia 314
Premi Octubre de Poesia

Pots seguir-nos a [Facebook](#) i [Twitter](#) Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.com